

3. Махмутов М.И. Организация проблемного обучения в школе. Книга для учителей. М., Просвещение, 1977.-175 с.
4. Понурова Г.А. Проблемный подход в обучении географии в средней школе. - М.: Просвещение, 1991.-192 с.

Шиман Л.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Постановка проблеми. Становлення національної школи неможливе без пошуку шляхів підвищення якісних показників навчально-виховного процесу.

Незважаючи на багаторічні надбання педагогічної науки і практики, сьогодні перед загальноосвітньою школою постали нові проблеми. В її умовах ринкової економіки змінюється психологія людини, переосмислюються цінності. Школа надзвичайно чутливо реагує на ці зміни. Саме тому в останні роки в учительській практиці особливої популярності набули сучасні підходи до активізації пізнавальної діяльності на уроках. Вони є реакцією вчителів на нові цілі загальноосвітньої школи, пов'язані з розвитком особистості.

З усіх завдань, що стоять перед навчальними закладами, основними є активізація навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Тому дуже важливо викликати у них інтерес до навчального предмета, перетворити аудиторію із пасивних спостерігачів в актуальних учасників навчання. Вирішити це важливе завдання можна лише у тому випадку, якщо вчитель у своїй роботі використовує активні форми та методи навчання.

Необхідно, щоб учитель, плануючи свою роботу, спирався на такі основні моменти, як пробудження в учня творчого ставлення до предмета, використання активних форм і методів навчання, які безперечно, мають багато переваг. Вони відкидають одноманітність, посилюють інтерес до предмета, розвивають творче продуктивне мислення, вчать культурі спілкування, поліпшують міжособистісні відносини, краще реалізують єдність навчання, виховання і розвитку учнів [4].

Аналіз найновіших досліджень і публікацій. Проблема активізації пізнавальної діяльності на уроках географії в педагогічній літературі приділяється велика увага. І Вишковський Н., Крупеніна О., Сушенцев [1, 4, 5] виділяють види активності за основними функціями: адаптивні, продуктивні. Адаптивні забезпечують пристосування до діяльності, продуктивні - це основа для виникнення і становлення різних психічних новоутворень, які не є необхідними для адаптації. О.Коберник [36] вважає, що організовуючи навчально-пізнавальну діяльність, необхідно враховувати її структуру, взаємозв'язок з такими її компонентами, як мислительна, оцінююча, комунікативна діяльність. Автори цих та ряду інших робіт зазначають, що здатність до самостійної творчої діяльності формується в процесі самої діяльності. Головним організатором активної роботи учнів на уроці є вчитель. Саме на уроці учні оволодівають основними методами пізнавальної діяльності і вчать самостійно долати такі етапи наукового пізнання, як усвідомлення

проблемної ситуації, експеримент і спостереження, знаходження і формування гіпотези, її перевірка і доведення, аналіз можливих застосувань теорії на практиці. Питання організації навчально-пізнавальної діяльності школярів в процесі проблемного навчання відображена в працях сучасних педагогів [1, 2, 4].

Мета досліджень. На основі вивчення літературних джерел і досвіду вчителів встановити значення і дидактичні можливості сучасних підходів до навчання географії. Для досягнення мети необхідне вирішення таких завдань:

- опрацювати літературу з питань активізації пізнавальної діяльності учнів шляхом використання нових підходів до навчання;
- виявити умови розвитку пізнавальної активності учнів на уроках;
- визначити суть і значення нових підходів, можливості їх застосування в навчальному процесі з географії;
- провести педагогічні дослідження в школі.

Методи. Для досягнення поставленої в роботі мети використовувалися різні методи дослідження. Метод аналізу літературних джерел застосовували для визначення стану висвітлення в сучасній педагогічній літературі питань використання сучасних підходів до активізації пізнавальної діяльності на уроках географії. Педагогічний експеримент, як метод дослідження (разом з методами анкетування, тестування, спостереження, вивчення шкільної документації) використовували для визначення ефективності застосування сучасних підходів навчання на уроках географії в 7 класі Малокопанівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Голопристанського району Херсонської області.

Методика і методологія дослідження. Ми здійснили експериментальні дослідження в 7 класі. На I етапі експерименту ми провели перший зріз знань учнів за темами: "Австралія і Антарктида". Контрольна робота проводилась за питаннями, за якими проводиться тематична атестація. Протягом п'яти місяців всі уроки географії в цьому класі проводили з використанням сучасних підходів: інтерактивних методів, ігрової діяльності, проблемного навчання. Ми використовували технології інтерактивного навчання (інтерактивне навчання - навчання у взаємодії). Однією з багатьох пріоритетних цілей, які вона реалізує, є створення комфортних умов навчання. Спілкуючись у класі, учні щомиті утримують уроки моралі, ставлення до них і їхнє до інших. Ми використовували на уроках такі методи, як „мікрофон”, „мозковий штурм”, „кубування”, „поштова скринька”, „друкарська машинка”, „карусель”, „ажурна пилка”. Це сприяло розвитку пізнавальної активності, переводу її на вищий рівень - кооперативної співпраці. Активні методики на вищому рівні - рівні інтерактивності - забезпечують індивідуалізацію процесу навчання.

На уроках під час гри „Допуск”, „Морський бій” учасники навчального процесу знаходились в інших умовах, ніж за традиційного навчання. Учніям надавалась максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежувалась лише визначеними правилами гри. Вони мали змогу самі обирати роль, висувати припущення щодо поданого розвитку подій, створювати проблемну ситуацію, шукати шляхи її розв'язання, брати на себе відповідальність за обране рішення.

Для створення проблемних ситуацій перед учнями треба поставити

такі практичні чи теоретичні завдання, виконуючи які, вони мають виявити нові знання або дії, які потрібно засвоїти.

Процес розв'язання пізнавальних задач полягає в тому, що учні розпочинають з'ясовувати головне утруднення або реальну проблемність змісту (відмінності або навіть суперечності між умовою й вимогою запитання. Наприклад, чому на узбережжі Атлантичного океану утворилася пустеля Наміб?) і намагаються знайти залежність або певні властивості, щоб заповнити розрив між початковою умовою і вимогою пізнавальної задачі.

Після другого зрізу знань ми виявили, що успішність в даному класі покращився від середнього до достатнього після застосування на уроках сучасних підходів при вивченні географії материків і океанів. Після проведення експерименту кількість учнів, що отримали 5 і 6 балів, знизилась, жоден учень в класі не отримав менше 4-х балів і кількість учнів, які отримали 4 бали, знизилась на два. Підвищилась кількість тих, хто отримав 7, 8, 10 балів. Кількість учнів, які отримали 11 балів, не змінилась.

Висновки. Отже, при використанні сучасних підходів до активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках географії підвищується рівень знань учнів і відповідно ми бачимо бажаний результат щодо якості знань учнів.

При використанні сучасних підходів на уроках фізичної географії материків і океанів в 7 класі складні для учнів питання сприймаються і засвоюються краще, підвищується інтерес до вивчення географії, діти ретельніше готуються до уроків географії.

Таким чином, використання сучасних підходів сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках географії, посилює інтерес до вивчення географії, підвищує рівень знань учнів і формує міцні і глибокі знання. Отже, вчитель досягає заздалегідь запланованих результатів навчання.

Література:

1. Вишковський І. Методи активізації пізнавальної діяльності // Психолог. - 2004. - №21 - 22. - С. 100-114.
2. Гузєєв В.В. Технологія проблемного семінара: синтез «мозкового штурма и творческой дискуссии» // Школьные технологии. - 1998. - №1. - С.51-56.
3. Коберник О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності школярів // Рідна школа. - 1999. - №12. - С. 55 - 60.
4. Крупеніна Н. Комплексний аналіз формування пізнавальної діяльності школярів на уроці // Директор школи. - 2003. - №38. - С.7 - 8.